

Ruta Avotiņa

PAPES EZERA UN TĀ APKĀRTNES TOPONĪMI

(pēc Miķeļa Pīlēna materiāliem; 20. gs. 80. gadi)

Piejūras zemienē, Liepājas rajona pašā dienvidrietumu stūrī, plašu niedrāju ielenkumā paslēpusies kādreizējā jūras lagūna – *Papes ezers*, kura platība ir apmēram 12 km² (tātad 14. lielākais Latvijā). Latviešu konversācijas vārdnīcas 15. sējumā ezera platība uzrādīta 13,09 km², t. sk. 1,04 km² salas. Turpat ezera raksturojumā lasām: „*Ūdens apsmeltā platība lielā mērā atkarīga no gadalaika un līmeņa augstuma, jo ezera iedobe sekla un lēzena, krasti zemi un nenoteikti. Tāpēc nelielas maiņas ūdens līmeņa augstumā stipri pārveido apsmēluma platību un kontūru. Ezera lielākā daļā dziļums tik niecīgs, ka vasarā ūdeni apslēpj ciešas niedru augtenes, kas saplūst ar augstzāļu veģetāciju ezera apmalu pļavās un dara ezera apsmēluma robežas nenoteiktas*” (30658.-30659. lpp.). Ezera līmenis ir tikai 10 cm augstāks par Baltijas jūru un ar pēdējo to savieno ar slūžām regulējama Papes ezera noteka. Izņemot ziemeļaustrumu krastu, Papes ezera „figūra” ir ļoti izrobota un līčaina. Vidējais dziļums 0,5 m, lielākais – 1,1 m, garums 8,3 km, lielākais platumš 2,7 km. Sateces baseins 202 km².

Faktiski ezers ir sadalījies atsevišķos vairāk vai mazāk norobežotos gabalos, ko šeit sauc par dīķiem vai dziļumiem. Sākot no ezera paša ziemeļu gala, kurā ietek *Tukleru kanāls* un *Kalnišķu strauts*, ir *Veitu dziļums*, kuru austrumos norobežo *Veitu rēve* (laukakmeņu sablīvējums). Pret *Veitu dziļuma* dienvidu galu jūras pusē doņu ieskaits palicis *Skolas* jeb *Kalnišķu dīķis*. Uz dienvidiem *Veitu dziļums* pāriet *Brušvidu dziļumā* (lai lasītāju nemaldinātu vārds „dziļums”, paskaidrošu, ka visdziļākajā vietā ezerā *Lankuču dziļumā* tas ir tikai 2,5 m¹, bet vidējais dziļums ir tikai 0,5 m), kura austrumu malā ūdenī iestiepjas *Brušvidu rēve*. Skatoties kartē, redzam, ka tālāk uz dienvidiem jūras puses pļavās iestiepjas plašs un garš līcis. Būtībā šis līcis ir sadalījies kādos trijos atsevišķos ūdens laukumos, pārējo sekmīgi atkarojusi sauszeme. Uz dienvidiem no līča ezera rietumu krastā iespiežas pussala *Stirniene* – plašs labu pļavu masīvs. *Stirnienes* austrumu gals atduras *Lankuču dziļumā*, kura austrumu krastu veido *Lankuču rēve*.

Lankuču dziļumā kā pēda, kuras stilbs ir dienvidu virzienā, iestiepjas pussala *Briežu lanka*. Savukārt aiz *Briežu lankas* „papēža” noslēpies *Gaiļa līcis*. Dienvidos *Gaiļa līcim* no austrumu krasta ezerā ievirzās gara pussala. Šajā pussalā saglabājušās divu ezeru „acis” – *Līgupes dīķi*. Dienvidos pussalu nodala šaurs, bet garš līcis – *Kallas dziļums*, kurš jūras pusē paplašinās un veido *Buberes doņienu* (ar *Buberes doņienu* šeit saprot gabalu ezera un gabalu tā rietumu krasta). Pavisam šaurs ūdens koridors savieno *Buberes doņienu* ar Papes ezera pašu DR stūrī – *Menceļa dīķi*. Austrumos *Menceļa dīķi* nodala šaura pussala, kuras austrumu pusē ir Papes ezera visvairāk uz dienvidiem novietotais gals – *Trumpenieku dīķis*.

Kādreiz *Gaiļa līcī* ietecēja *Līgupe*, bet *Trumpenieku dīķī* – *Paurupe*. Izraktais *Līgupes-Paurupes kanāls* pārtver šos ūdeņus un, neļaujot tiem ietecēt Papes ezerā, apvada tos apkārt ezera dienvidu galam, kur tie savienojas ar *Papes kanālu* un kopīgi ietek jūrā. Papes ezers izsenis bijis īsts pļavu ezers. Visplašākā pļavu josla ezeram piekļaujas rietumos no *Veitu* un *Brušvidu* dziļuma,

¹ Pēc citiem datiem lielākais dziļums ir 1,1 m.

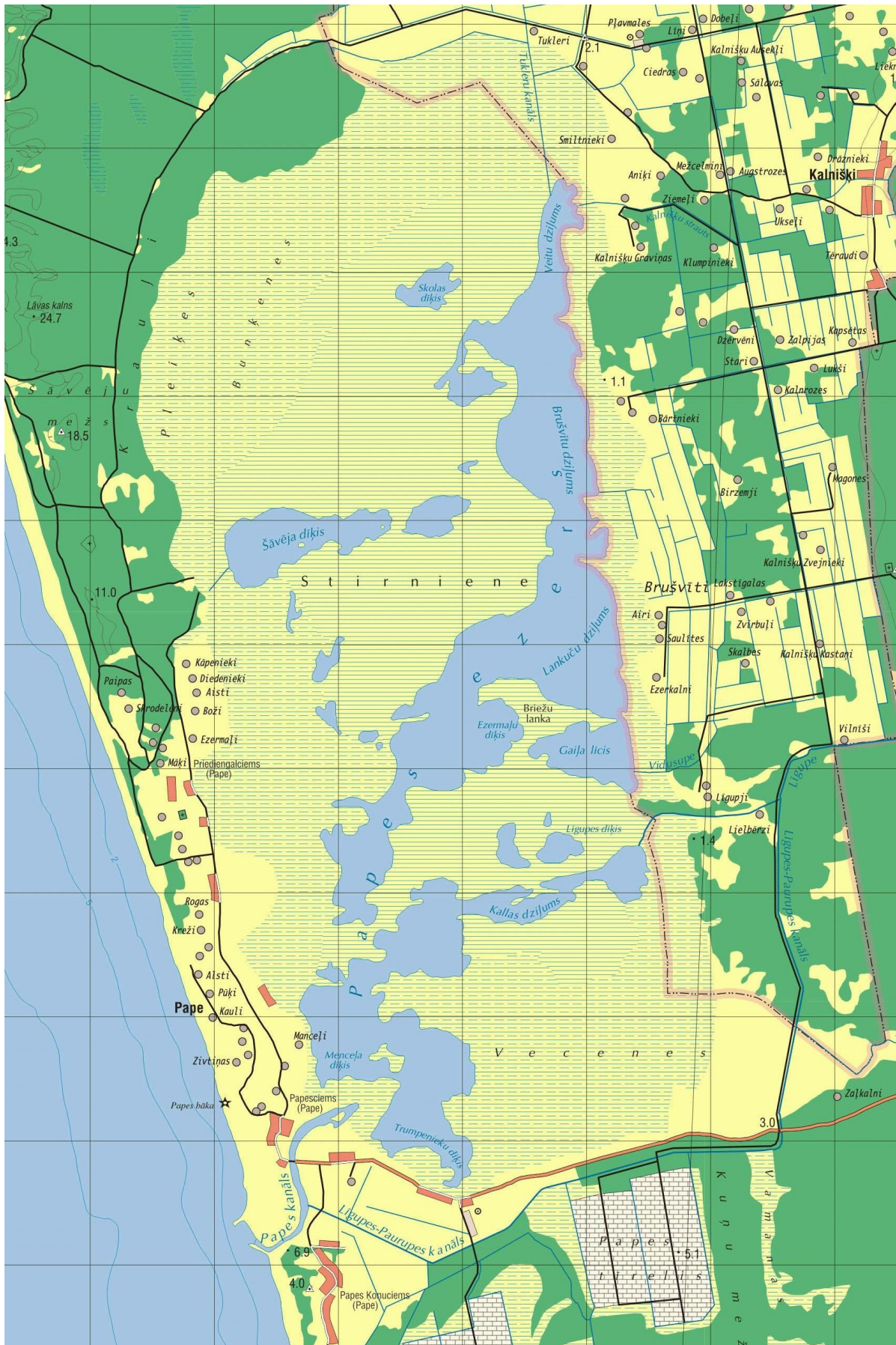
šeit pļavu joslas platums rietumu-austrumu virzienā sasniedz 3 km, bet garums ir vēl lielāks. Dienvidos Papes ezers pietuvojas Baltijas jūrai, kur ezeru no jūras pie Papes ciema atdala tikai ap 800 m plata kāpu josla. Ziemeļu virzienā ezers no jūras attālinās un starp ezera ūdeni un ļoti labi izteikto stāvo piekrastes kāpu joslu plešas pļavas. *Papes* ciema vidusdaļā (Papes zvejniekiems sastāv no atsevišķām daļām: uz dienvidiem no Papes kanāla jūras krastā ir *Ķoņu sāda*, uz ziemeļiem no kanāla – *Ciems*, bet vēl tālāk uz ziemeļiem – *Priediena gals*, ezera dienvidu piekrastē ir *Trumpenieki*) starp *Ciemu* un *Priediena galu*, ap 0,5 km ziemeļos no *Menceļiem* no jūras puses Papes ezera pļavās kā elkonis iespiežas pamatiežu pacēlums – *Smilšu rags*, kas nekad neapplūda. Uz ziemeļiem no *Smilšu raga* pļavu josla strauji paplašinās.

Jūras pusē kādreiz Papes ezers, bet tagad tā pļavas izbeidzas ar labi izteiktu kranti, ko vietējie iedzīvotāji šeit sauc par *Krauli*. *Krauli* veido sapropelīti. Pa *Krauli* iet tā saucamais *Krauļa ceļš*, pa kuru varēja nokļūt no bijušajām *Šāvēju* mājām līdz pat *Tukleru kanālam* ezera ziemeļu krastā. Uz *A* no *Krauļa* sākas plašas pļavas, kuras agrākos laikos bijušas nosacīti sadalītas trijās joslās. Paralēli *Kraulim* stiepās ap 200 m plata pļavu josla *Krauļi*. Šie *Krauļi* bija sadalīti pa 2 ha lielos gabalos, kas piederēja atsevišķiem saimniekiem. No *Krauļiem* ezera virzienā sekoja divas paralēlas pļavu joslas – *Pleikes* un *Buķenes*, kurās katra atsevišķā viena saimnieka izmantotā pļavas gabala lielums bija 4 ha. Agrāk šajās pļavās nopļāva milzum daudz siena, kuru sakrāva uz pāļiem paceltās kaudzēs, lai ziemas ceļā aizvestu mājās.

Papes ezera DA krastam piegulošās pļavas sauc par *Vecenēm*, bet nelielos laukus un tīrumus abās pusēs Rucavas-Papes ceļam – par *Grodiem*. DA no ezera, vietā, kur *Līgupes-Paurupes kanāls* strauji pagriežas uz rietumiem, kanālā no *Nidas purva* puses ietek *Vamanu grāvis*. Abās pusēs šim grāvim plešas *Vamanu pļavas*. Tālāk uz jūras pusi *Līgupes-Paurupes kanāla* kreisajam krastam piekļaujas *Kunu mežs*, no kura kanālā ieplūst neliela upīte ar trim nosaukumiem: *Melnupe*, *Kuņupe*, *Trumpe*.

Pēdējās desmitgadēs daudz zaudēts no Papes ezera apkārtnes dabas un materiālās savdabības. Skaistajā kāpu joslā starp ezeru un jūru uz *Z* no *Priediena gala* bija ierīkots poligons, kurā, nežēlojot ne dabu, ne cilvēkus, plosījās militāristi. Bijušo Papes zvejniekiemu pametuši daudzi vietējie iedzīvotāji un viņu vietas aizpildījuši lietuvieši, ierīkojot savu uzņēmumu un iestāžu atpūtas bāzes. 1980. gada valsts saimniecības „Rucava” zemes ierīcības plānā minēti šādi zemes izmantotāji: Šauļu autobusu parks, Šauļu televizoru rūpnīca, Paņevežas 5. ceļu būvniecības pārvalde, Akmenes cementa un šīfera ražošanas apvienība, Kretingas remonta un celtniecības pārvalde, Paņevežas rūpnīca „Ekronas”, Kauņas restaurācijas darbnīca u. c. Šie svešie ļaudis nezina, nesaprot un nelieto Papes mikrotoponīmus. Tādēļ mūsu uzdevums ir saglabāt kaut daļu no šīs apkārtnes savdabīgajiem vietvārdiem.

Autore izsaka lielu pateicību Rucavas ciema *Dambenieku* māju saimniekam Miķelim Pīlēnam par viņa teikto un šajā rakstā izmantoto informāciju.

Papes ezers Latvijas Republikas Satelītkartē M 1: 50 000 (Rīga: VZD, 1998).